

ANTALÓCZY ZOLTÁN

HA BALATONFÜRED, AKKOR SZÍVKÓRHÁZ**Antalóczy Zoltán professzor emlékezései****1957-1975**

1957. május 15-én érkeztem Balatonfüredre, új munkahelyemre, a legendás Szívszanatóriumba. Másnap reggel szolgáltra jelentkeztem az igazgató-főorvosnál, Debrőczy Tibornál. Mindenekelőtt megköszöntem neki a főorvosi kinevezést, s a szép lakást, egy gyönyörű, a tóra néző loggiás lakást a kórház első emeletén. Az igazgató ismertette velem munkakörömet, és jó munkát kívánt. A beosztásomat is megkaptam; osztályom a régi Erzsébet-szanatórium második emeletén gyönyörű, szinte pompázatos volt. Jó beosztású, szép kilátású két-háromágyas szobák voltak, a betegágyak száma nyolcvanhat tett ki. A főorvosi szobához kis előszoba, fürdőszoba, kiszolgáló szoba, illetőleg egy orvosi és betegápoló nővérrel tartozott. A főépület földszintjén kémiai és röntgen laboratóriumok voltak kialakítva.

A Népjóléti Minisztérium, amely az Egészségügyi Minisztérium elődje volt, 1949. október 1-jén vette át a szállodát és a gyógyfürdőt. Ebben az időpontban alakult meg a Balatonfüredi Állami Kórház, ami azután Szívkórházként vonult be az orvosok és betegek tudatába. Az átvételkor 136 ágy állt rendelkezésre, de korszerű orvosi felszerelés, röntgen, EKG nem volt. A szobák berendezése szállodai jellegű, és személyzete is ennek megfelelő volt. 1949 - 1969 között a bencések szállodájából és szénsavas fürdőjéből a kórház vezetősége modern szívszanatóriumot teremtett, mi több, korszerű kardiológiai rehabilitációs központot létesített. Ennek a teljesítménynek az oroszlánrésze Debrőczy Tiborhoz kötődik, aki 1952-től a kórház igazgatóhelyettese, majd 1955-től igazgatója volt.

A Szívkórház épületének állaga az 50-es évek végére nagyon leromlott, ezért az Egészségügyi Minisztérium elhatározta a teljes rekonstrukciót. Az 1962-ben elkészült tanulmány tervet a 60-as években valósították meg. Szinte minden megújult: a főépület, a fürdő, a mosoda, a műhely. Csak magának a főépületnek a rekonstrukciós költsége 30 millió forintba került. Az ágyak száma 325-re emelkedett, kialakítottak új orvosi szobákat, kezelőhelyiségeket, ételmezési üzemet, nővérszállásokat, gazdasági helyiségeket.

1957-ben a kórház gazdasági vezetője – főkönyvelői státusban – Pethő Gábor volt, aki már 1945 előtt is az intézetben dolgozott. A korrekt, lelkiismeretes, átfogó ismeretekkel rendelkező Pethő Gáborra min-

denki felnézett. Két másik munkatársával együtt egyetlen szobából irányította a kórház teljes adminisztrációját. Csakhogy a későbbiekben az adminisztratív gazdasági és technikai feladatok nem a beteglétszám szükségleteihez mérten növekedtek; így már 1962-ben külön gazdasági igazgatóság létesült, gazdasági főigazgatóval, Roisz Lászlóval. A gazdasági igazgatóság egy kétemeletes épületet – a volt Ipoly Szálló épületét – vett birtokba a parkban, Kisfaludy Sándor szobra mögött. Az igazgatóságon különféle osztályok létesültek, különböző beosztású tisztviselőkkel. Az igazgatósági tagok egymással is leveleztek, tanácskoztak, mérlegeltek, döntöttek – az értelmetlen adminisztráció és célszerűtlen hierarchia pedig a betegellátás rovására ment.

A Szívkórházban a betegek elhelyezése és gyógyítási viszonyaik is igen egyenetlenek voltak. A kórház profilja menet közben alakult ki, s arra a kérdésre, hogy milyen célokat is szolgáljon az intézet, véleményem szerint az illetékesek máig sem választottak megnyugtatóan. A kórház kezdetben utókezelési célt szolgált. Ahhoz, hogy ezt a feladatot képes legyen teljesíteni, az első igazgató-főorvosnak,

Szerző a Szívkórház előterében (1961-ben)

Grüber Zoltánnak igen nagy erőfeszítéseket kellett tennie. EKG-t, röntgent, laboratóriumokat teremtett, de ezt az alapozó munkát nem fejezhette be: megromlott egészségi állapota miatt visszatért a fővárosba. Az utókezelési profilú intézményt Debrőczi Tibor fejlesztette tovább rehabilitációs központtá. Az igazi nagy áttörést azonban a szemléletváltás jelentette. Hosszú évtizedeken keresztül a szívbetegek számára az orvosok teljes nyugalmat és pihenést írtak elő. A szívinfarktuson átesett betegeket hat hétig vagy még tovább is szigorúan fektették. Az állandó fekvésnek, üldögélésnek végtagduzzanat, keringési elégtelenség és gyakran szívhálál lett a következménye. A korszerű szemlélet változtatott a régi felfogáson, és áttért a szívbetegek mozgásterápiájára. A hosszas fektetést a korai felkelés, a kellő figyelemmel adagolt testmozgás, a fürdő, a masszázs és az úszás váltotta fel. Debrőczi Tibor ennek megfelelően alakította ki a Szív-kórház rehabilitációs programját. Ez a módszer nem csak azért hasznos, mert a betegek visszanyerik lehetséges teljesítőképességük maximumát, hanem azért is, mert nem a betegségükkel, hanem a teljesítményükkel foglalkoznak. Debrőczi Tibor írta 1969-ben: *„Intézetünkben ezen módszerrel sok beteg állapotát voltunk képesek javítani, és tudományos munkánk is azt bizonyítja, hogy a régebben rokkant és munkaképtelennek nyilvánított betegek jelentékeny részét vissza tudtuk küldeni a betegségükhöz alkalmazható elfoglaltsághoz.”* Ez bizony nagy felismerés és nagy gyógyítási eredmény, a szívbetegek régi gyógyítási elveivel és gyakorlatával szemben már-már kopernikuszi fordulat.

A Szív-kórházban a heveny betegek, elsősorban a szívinfarktusos – ahogyan akkor mondtuk: szív-trombózisos – betegek számára életmentő, idővel intenzív terápiás részleg, sőt osztály állt rendelkezésünkre. Alorvosom, Strommer Mátyás lett az intenzív terápiás osztály és az aktív kardiológia főorvosa. A rehabilitációs kúrához a szénsavas fürdő mellett a mozgásterápia komplex módszerét alkalmaztuk. A kórház rendelkezett saját uszodával, tornatermében lehetőség nyílt valamennyi orvosi előírásnak megfelelő gimnasztika alkalmazására. Ezen kívül fizioterápiás kezelési módok egészítették ki a betegek gyógyítását. A gyógytorna hazai bevezetésében Rozsnyai Klára főorvosnak volt nagy szerepe.

A KÓRHÁZ ORVOSAI ÉS EGÉSZSÉGÜGYI DOLGOZÓI

Odakerülésem idején Debrőczi Tibor helyettese Barcza István főorvos (eredetileg katonaorvos) volt, az EKG-labor vezetője. Az eredetileg gyer-

mekgyógyász Peuser Lóránt is kiválóan beletanult a felnőtt kardiológiába, én is sokat tanultam tőle. A kémiai laboratóriumot Pélyi József főorvos irányította, ő betegsége miatt hamarosan átadta a staféta-botot Horváth Mihály főorvosnak. Wiltner Willibald főorvos barátommal is rövid ideig dolgozhattam együtt, sajnálatomra a Kékestetői Állami Szanatóriumba került. Ott volt viszont mellettem Fejér Rózsa, a röntgen-laboratórium főorvosa. A patológus főorvos, Timár Károly csak külső munkatársként dolgozott.

1957 és 1975 közötti ott tartózkodásom alatt szinte mindenkire kötött valamilyen személyes élmény és emlék. Különösen kedvesen emlékezem azokra az orvosokra, akik füredi tartózkodásom alatt beosztottjaim voltak. Így Bábiczki Tiborra, aki később az intézetből eltávozott Fejér Rózsa helyét foglalta el, mint a röntgen laboratórium vezető főorvosa. Strommer Mátyásra, aki a kórház intenzív osztályának vezetője volt, majd a főigazgató-helyettesi tisztelet is betöltötte. Regős Lászlóra, akit 1975-ben a budapesti belgyógyászati (kardiológiai) klinikára való kinevezésem után arra kértem, hogy jöjjön fel hozzám a klinikára. Regős doktor a kandidátusi fokozat megszerzése után klinikai docens lett, és 1994 óta az újpesti kórház kardiológiai osztályának az osztályvezető főorvosa. Pekó Edit a szív-kórházban maradt, osztályvezető főorvosként működött. Fejes Magda a makói rendelőintézet belgyógyász főorvosa és a kórház igazgatója. A tolcsvai származású Hajduczki István került legmesszebbre Füredről: az egyik Los Angeles-i kórház kardiológusa. Ludvig Géza Budapestre költözött, Ludvig Károly a Szív-kórház főorvosaként ment nyugdíjba. Nyugdíjba ment Pajevszkiné Gizike is, a legpedánsabb és rendet tartó szeretett főnővér, nemkülönben az EKG vezető asszisztensnője, Szalai Erzsike, aki nagy segítségemre volt a triaxicardiometer analóg célkomputer üzembe helyezésében és folyamatos működtetésében. A laboratóriumban Papszt Frigyesné Margit és Sebestyén Zsuzsa dolgozott – kedvesen gondolok vissza rájuk.

Amikor Füreden dolgozni kezdtem, már „in floribus” működött a szénsavas fürdő; ez és a savanyúvízforrás tette Füredet Füreddé. A fürdő a hatvanas években már napi 1200 fürdőző ellátására volt képes. Itt a nagy szakértelmű Tóth Mária volt a vezető. A fürdőhöz kapcsolódott a masszázs, amelynek egy vak ember, Weber Lajos volt a szakembere. Nagyon szerették őt az emberek, mert ő „a szívével látott”. Az élelmezés vezetőjének, Kedvessy Ferencnek sem csupán a neve volt ked-

ves. A mosodában Glavák Ferenc, majd Papp Gyula volt a főnök. Gyula bácsi kicsit köpcös, kedves ember, régen a francia kommunista párt tagja, valamikor az Eiffel-tornyot is mázolta Párizsban. (Erre nagyon büszke volt!) Nálunk párttitkári funkciót töltött be. Annakidején sok orosz katona megfordult Füreden, akik bérmosást végeztek a kórházban, így Gyula bácsi közvetlen kapcsolatba került velük. Ennek következtében sokszor vettem tőle benzint – féláron. Gönczy Sándorra, a kitűnő szakácsra és még sok egyszerű dolgozó emberre is szívesen gondolok vissza. Szatrán Imréné, az egyik nappali portás még évek múlva is írt karácsonyra, jó egészséget kívánva nekem.

Füred párttitkárával, a Miskolcra ideköltözött Mixtai Lászlóval is voltak kapcsolataim. Sokszor éjfélig is elidőzött nálunk: rá akar beszélni, hogy lépjek be a pártba. Meglehetősen pikáns volt akkor a Szív-kórházban a párt helyzete: Debrőczi igazgató úr az 56-os forradalom alatt lépett ki a pártból, nyilvánosan égette el a tagsági igazolványát. A megyei pártvezetés megbízásából a füredi titkár azt akarta, hogy lépjek be a pártba és legyek én az igazgató. Gyúrtak engem már a Haynal-klinikán, a Rákosi korszakban is. Akkor minden indoklás nélkül úgy nyilatkoztam, hogy nem lépek be, most úgy válaszoltam, hogy nem lépek be, mivel becsületem és tisztességem előbbre való a jólétemnél. Nem az igazgató-főorvost kitűrni jöttem ide, hanem hogy orvosként tisztességesen dolgozzak. Egy idő után aztán békén hagytak. Évek múlva a városi titkár akart beiskolázni a pártfőiskolára. Megkérdeztem tőle, hogy tanárnak vagy tanítványnak hívnak, mert tanítványnak nem megyek. Ő az utóbbit ajánlotta, és ebben maradtunk.

Kikre emlékszem még?

A varrodában Géring Ferencné és Matula Józsefné dolgozott, a kertészetben Máthé János és Matula József. Máthé úr művelt szakember volt, aki ízes balatonfüredi történeteket mesélt az érdeklődő betegeknek. Szerette a diétát, istenítette a különbö-

ző magvak tápértékét, és bejárt a kórházba erről előadásokat tartani. Matula bácsi maga volt a figyelmesség: hetente ölnyi virágot hordott fel nekünk az üvegházból.

A fürediek közül egyébként Sziklay Antallal, a rangidős sofőrrel ismerkedtem meg legelőször: ugyanis ő költöztetett le Budapestről. Nagyon szerette a kisüsti pálinkát, útközben többször is megálltunk, hogy föltankoljon. Akkor még nem volt M7-es, és gépkocsi is csak kevés. Nem bántották egymást a gépkocsivezetők, s a gyorsjárat sem volt jellemző. Ilyen volt hát a Szív-kórház és ilyenek voltak a körülmények. A munkám egészen más volt, mint a Haynal-klinikán, de hamar belejöttem. Akárhogy is neveztek, ez szanatórium volt, ahol szívbetegnek feküdtek, legalább is olyan betegek, akiknek szívpanaszuk volt. Ezért mondhatta Haynal Imre, hogy Füreden a nem betegek közül szívbetegnek csinálnak, a szívbetegséget pedig elnézik. Ez kicsit sarkított megállapítás, az viszont igaz, hogy a szívbetegség és a szívpanasz közé nem lehet egyenlőségjelet tenni. Sokszor vetődik föl a kérdés: vajon a szívpanasz oka szíven kívüli, vagy valamilyen szívbetegség tünetének részét képezi? Egyes esetekben a kardiológus legnagyobb problémája lehet a kettő korrekt megkülönböztetése.

FÉSZEKRAKÁS: MEGHÁZASODOM

1957-ben a füredi Anna-bálon ismerkedtem meg egy nagyon szép pesti kislánnyal, Juhász Edittel. Az is-

A szerző és felesége az MTA doktorává minősítése után (1969)

meretség tartósnak bizonyult, elvarázsolta életemet, ezért úgy döntöttem, hogy feleségül veszem. Sokszor meglátogattam Pesten, később, mint menyasszonyomat bemutattam a szüleimnek és az öcsémnek. November végére már készen állott az új, korábbinál nagyobb szolgálati lakás, két szobával és minden komforttal a kórház első emeletén. 1957. december 3-án házasságot kötöttünk és beköltöztünk új otthonunkba. Házasságunkból két gyermek született, Zoltán 1959-ben és István 1968-ban. Iskolai tanulmányaikat mindketten Füreden kezdték, és Budapesten fejezték be. Gyermekkorukat a nagy „hársfa” árnyékában, a Petőfi u. 48. szám alatti családi házban töltötték. Zoltán orvos, István elektromérnök lett. Mindkettejüknek 3-3 gyermeke van, így négy fiú és két lány unokának örülhetünk. Zoltán Kaliforniában él és dolgozik, István Budapesten.

Tizennyolc évet töltöttem a balatonfüredi szív-kórházban. Ez idő alatt magam is igyekeztem hozzájárulni a kórház presztízséhez; szívbetegék tízezreit gyógyítottam munkámmal és tudásommal. Fél Magyarországot szívbetegé áramlott át ez idő alatt intéze-

tünkön! Sokan megismertek, s én igyekeztem rászolgálni a betegek bizalmára; a bizalom és a ragaszkodás mindig őszintén hatott rám. Megkülönböztetés nélkül gyógyítottam a hozzánk érkezőket, boldog voltam, ha rászolgálhattam a betegek bizalmára és szeretetére. Én is szerettem őket, én is bíztam abban, hogy meggyógyulnak. Az orvos és a beteg közötti viszonyban olyan fluidum áramlik át, amire a legegyszerűbb beteg is ráérez. Az orvoslás: hivatás, nem egyszerűen egy foglalkozás a sok közül. Ezért boldog vagyok, hogy orvos lettem, számomra nem a megélhetés és a jólét, hanem a beteg gyógyítása, egészsége, a beteg életéért való küzdelem a cél. Küzdelem az emberért, a betegekért, küzdelem a gyógyíthatatlan betegért is. Az önmagukat elveszettnek gondolt betegek éjszakájában is fényt kell gyűjtanunk, Az orvosi rendelő, a kórház, a klinika napjainkban is olyan azilum, ahol mindenki megkülönböztetés nélkül védelemre talál. Ahol mindenkit szeret valaki. Mert szeretet nélkül nemcsak a beteg, de az egészséges ember sem élhet. Ez az én orvosi hitvallásom.

RÁCZ JÁNOS

EMLÉKTÁBLÁK ORTOGRÁFIÁJA

A címben olvasható csúnya szó a helyesírást jelenti. Régóta vita tárgya a nyelvészetben, különösen a nyelv művelőket oktatják ki újra és újra arra, hogy a nyelvtudomány deskriptív, azaz jelenségeket leíró s nem pedig preskriptív, tehát előíró kell, hogy legyen. Más szóval a nyelv művelő túlságosan egységesítő: a művelt köznyelvtől való eltérést devianciának tartja. Node nem lehet az egyetlen mérce a kommunikációs sikeresség, hiszen nyelvi, társadalmi-kulturális szempontból mégsem egyenértékű például az *inekció* ~ *injekció* vagy a *nem vette le a főszer, hogy unfrankó az áru* és ennek nem szlengben megfogalmazott megfelelője. Sajnos igenis van nyelvromlás, megfigyelhető a választékos nyelvhasználat visszaszorulása, a laza közlésmód terjedése, a nyelvi durvaság. Bár a nyelvész tudja, hogy ezek általában társadalmi jelenségek nyelvi vetületei. De akárhogy is alakul a beszéd- és magatartás kultúra, abban azért minden nyelvész egyetért (még), hogy helyesírási szabályozatra szükség van, és az írott nyelv a nyelvi kultúráltság különböző szintjein is egységes, szabályozott legyen.

A gazdag múltú város, Balatonfüred híven őrzi az itt megfordult híres vendégek emlékét. Csaknem száz emléktábla örökíti meg a gyógyhelyen járt történelmi személyiségek, tudósok és művészek, az írók, költők, zeneszerzők, festők, szobrászok nevét s a nevezetes eseményeket, épületeket is. A legtöbb emléktáblát együtt a Füredi Panteon falain találjuk. A többnyire gonddal készített emléksorok, rövid bemutatások szövegébe azonban számos helyesírási hiba csúszott. Nagy kár, hogy az egykori megrendelők, a szöveg összeállítói, fogalmazói, később a kivitelezők, vésnökök, bronzöntők, majd a szállítás után az átvevők, végül még a felavatók sem fordítottak kellő gondot arra, hogy a magyar szöveg a mindenkor hatályos helyesírási szabályzatnak megfelelően, hiba nélkül hirdesse a nevezetes vendégek vagy események emlékét. A Gyógyterem tavalyi, példásan szép felújítása jó alkalom lett volna arra, hogy az ez alkalomból levett, és szépen restaurálva visszahelyezett emléktáblákon a nyelvtani hibákat kigyomlálják.

Az alábbiakban a táblákon lévő sorokból azt a szövegrészt idézzük, amelyben hiba van, a rosszul